„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а у торником па по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 80. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 25. МАЈА (6. ЈУНА) 1877. ГОДИНА XII.

ФРАНЦУСКА И ИТАЛИЈА ПРЕМА ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Нема сумње да је и романско племе позвано, да утиче на источно питање, да ће Француска и Италија, представници тог племена, употребити ову згоду, да на светској позорници изложе важност тог племена, и уплив на међународне одношаје Европе. Традиције у држави лако се незаборављају. Та је ли силни Корзиканац био диктатор Европе! Та кад је Италија пропуштала замршаје у Европи, а да из њи није црпила корист своју, како ће тек сад гледати, да улови у мутној води, а у Европи се мути, и то јако.

Ми ћемо почети са Француском а завршићемо са Италијом, хоћеме да се дотакнемо мисије, која се приписује том племену, нарочито према оној сили, која управо удешава догађаје на истоку.

Наполеониди у Француској колико су унутрашњом политиком уназадили Француску, толико су је споља узвисили на дрвеним ногама. Наполеону првом требало је споразумљење с Русијом, те би избегао оне силне поразе, одклонио би онај срам, које му је Инглеска нанела прогонством. До Наполеона је стајало, да се споразуме с Русијом у погледу истока. Источни народи не би више робовали, а тај савез уклонио би толике тиране и тиранчиће; што не би сметало, да иста судба и њи постигне; Европа би била светлија, слободнија, без да би је узнемиравале силне револуције, које се доцније излегоше, без да се је раја могла курталисати и турских крволока.

Братинство народа боље би се развило под заједничким мукама, те ми неби данас гледали гнусне призоре, да они исти, који благосиљају Турску, дати исти у име слободе нападају на Мак-Махона. Кад узмемо да је у оно исто доба Шумадија напуштена у борби за ослобођење, што је Беч једва дочекао, а што не би било, да је наступило споразумлење између Наполеона и Русије, те би се још онда коначно ослободио народ српски, тако се не би родила ни света алијансија, која је до наших дана у тројецарском савезу оставила траг свој.

У оној паузи између Наполеона првог и трећег Француска је играла споредну улогу као и после пада Наполеона трећег. Наполеон „мали“, као што Иго вели, није разумео погрешке свог предходника. Ненаситимо славољубље и њему је спремило пад. Кад се крв пролива по свима касапницама, мора се угушивати сваки душевни покрет, а идеја народности није нашла у оцу искреног добротвора. На Севастопољу родио се за Наполеона — Седан. Ослобођење источних народа нашло је у Наполеону великог душманина, тиме се узвисила Немачка и порушила Наполеона. Француска је остала без савезника, што није била искрена ни према папи.

Прогласом републике после француско-немачког рата истакло се и споразумлење с Русијом. Републиканци француски радили су на томе, а руски посланик у Паризу трудио се, да задобије странку, која ће неговати споразумлење с Русијом. Нећемо да доказујемо, колико се у том погледу напред коракнуло, него ћемо упозорити на то, да кад је Касенак написао, да су републиканци грдили цара руског, да је министар спољашњих послова, херцег Деказ, назвао тај чин непатриотичним, а руски је цар био, који је задржао већ подигнуту руку Бизмаркову, кад је исти пре две године замануо на Француску. Тијер, као председник републике, особито се старао, да се подигне споразумљење с Русијом, те је с тога више пута састајао се с Горчаковом.

Неговати споразумљење с Русијом, унутрашњом политиком опорављеном дизати Француску, то је био програм републике француске; те политике придржавале су се све партије; види се како је републиканска политика одговарала интересима француског народа. Поред толиких непријатеља француске републике морамо тражити у вештини с државном машином управљати, зашто је монархична већина у скупштини и сад у сенату трпила републику, зашто је Мак-Махон, заковани монархиста, толико сносио републику.

У почетку ове године влада је прешла у руке искреном републиканцу Жил Симону, који је умерено хтео да примене благодет републиканизма на француску државу. Но стална политика остала је иста — чувати споразумљење с Русијом. У тој тачки слагале су се све партије, па и саме присталице француске империје, а о Наполеону четвртом говорило се како намерава поћи у Русију, де му се спремао пристојан дочек.

Француска овако оснажена млого важи и у источном питању, ако је не би унутрашњи немири спречили. За Русију и у једном и у другом случају нема опасности. Најмање Француска се обзире на одржање Турске, јер њени интереси никад не додирују интересе руске на истоку, те зато и кримски рат за Француску сила је мање био оправдан него за Инглеску.

Док је Немачка свемогућа, а биће све дотле док је подржава Русија, донде је Француска у Европи понижена, а што се сила Инглеске више развија у средиземном мору и према истоку, тим више губи Француска. Инглеска је истргла из француске руке сујецки прокоп, а истргла је што је по свој прилици тај прокоп у рукама француским врећо инглеске интересе. Може се после тога замислити непријатељство Француске према Русији? Може ли Немачку још више приближити и учврстити с Русијом? Може ли жртвовати свој положај противници Инглеској? Француска никад не може доћи у сукоб с Русијом, а противници Немачка и Инглеска тако су силни и опасни, да ће Француска све употребити, да не отуђи Русију. Састојили се то „све“ ваљда у обрани мрцине турске. Учврсти ли се Русија на истоку и створи ли слободне и независне државе, нема се бојати противништва француског.

Није о томе реч, хоће ли Француска бранити Турску. То неће бити, јер француска крв лије се истина немилице, али за Француску. Бујна фантазија француског народа за слободом, неће дозволити да ступи француска војска ако и недиректно против Русије, против војске, која хоће да подигне слободу и на истоку. Како би Француска учинила кад се сети, да би у тај мах прешла немачка војска границу, те би француска била раздробљена, а Бизмарк би сигурно тако исцедио, научен садашњим примером, да се не би могла тек за неколико година опоравити. Маса у Француској заношљива је, али је не могу заводити кепеци. По поздраву на нову годину у Тиљеријама прорицани су политички догађаји за целу годину, такав владалац могао је опити народ, могао га је у жедњи за новим лаворикама повести у бој против Немачке, ал такве „принчеве“ нема сад Француска. Разлика је битна. Онај владалац или онај председник републике, који би учинио фронт према Русији, с места би сам себи преписао смртну пресуду, јер јавно је мнење грдном већином уз Русију и ако можда из страха према Немачкој.

У последње време диже се бура католицизма. Католици се спремају, да воде крстоносну војну против Италије, која „гони“ папу, тог „заточеника“ римског. Силом хоће у политичке рачуне да увуку и религиозне цифре. Међу тим то је празан баук. При тој војни, која би управљена била против Русије и Италије, водила би Француска војујући против Италије и Немачке, а Аустрији би било остављено, да у свези с Инглеском брани Турску, евентуално своје интересе, јер ради Турске неће жртвовати Европа ништа; толико је Русија задобила Европу, кад је Турска хтела преко европских рамена да пркоси Русији.

Мешање ма које велесиле у руско-турски рат, повуко би европски рат за собом, гледали би крваве призоре средњег века, јер као карике у ланцу, тако интереси велесила једна другу додирују. Држава је од цркве толико одељена, да ће тешко ићи и најконзервативнијим елементима ишарати ратове религиозним моментима. Турску и папу неможе нико извући из агоније, али Турска и папа може још кога увући. Снага Француске није толика, да би с изгледом на успех могла се борити против Немачке и Италије како би тек сирота Аустрија насела војујући против Русије. **Ако би се из руско-турског рата излегао велики европски рат то би имао тај светски значај и ту важност по слободу и народност, што би порушио и последње бедеме против нове, подмлађене Европе, што би онемогућио све компромисе између Русије и тих велесила на штету славенске слободе и независности.**

Републиканска странка треба да уврсти и развије републику. Монархија Француска некад је сијала, али је за француски народ било талми-злато. Слобода и народност то су идеје које кад се остваре измириће све народе и државе у Европи. Нека се у Француској истакне слобода, и све народне државе наћи ће у тој Француској природног савезника. А да се у Француској успостави монархија мора се учврстити, за то треба славом опити народ; повели би Француску у рат, који би позледио тек залечене ране прошлог рата.

Монархија је немогућа, јер ко ће да влада. Орлеанци хоће свог кандидата, бонапартисте свог, а легитимисте свог. Народ ће увидити немогућност те ће с тога морати при новим изборима за скупштину бирати републиканце. Мак-Махон се не може дуже држати, јер је постао оруђе монархиста. Републиканци на влади приближили би се Русији, а слобода у Француској, која би нас опомињала на благодарност ономе народу, који је први удар нанео трошној згради деспотије, ојачао би ону партију у Немачкој, која хоће измирење с Француском у име слободе.

Може ли слободна Француска сматрати у Италији непријатеља. Никад. Што се Италија није мешала међу Француском и Немачком, није могла, јер је хтела уједињене Италије. Грдња је добит по европски развој слободна Италија, јер нам нико није сигурнији савезник, нико не може бољу похвалу учинити нашим противницима него Италија. Српска и славенска ствар прво је нашла симпатије у Италији; италијанска дипломација споразумела се била с руском, како је руско-турски рат био на догледу. Први италијански дипломата, љубимац Кавуров, Њитра, премештен је из Париза у Петроград. Италијани увек добро познају на чијој је страни изглед за победу. Није италијанска војска, него око дипломата ујединило је тај народ. За време кримског рата, држала се Енглеска и Француске, јер је знала, да није дозрео био плод за Русију, а сад стоји уз Русију, јер исток лежи пред ногама царевим, а са истока утврђивала се нада гаженог Славенства, јер ће се тамо истесати надгробна плоча противницима нашим, а и италијанским. Последице победа руских веома су широке, нити су исцрпљене са усадом крста на Аја-Софији. Тешко нам је било дочекати решење источног питања, а кад смо дочекали, немамо се бојати више спољних удараца опасних за наш будући живот.

Грдни су били напори око уједињења Италије, а како је уједињење уродило дивним плодом. Растргана снага ујединила се, а пажња је обраћена на унутрашњи развитак, а споља су се осигуравали са савезима. Уређени исток правцем слободе — најбољи је за Италију начин, како да се уклони источна криза. Италија добија важност, како се подиже народна Европа.

Народ у Италији држи да још није испунио своју мисију. Заплети у Европи за ове три десетине није пропуштала Италија, него ји је увек употребила с успехом у своју корист. Наполеонова глава донела је краљевство, Немачке најбоље провинције, а несрећа Наполеонова потпуно уједињење апениског полуотока. Источна криза и ови заплети превазишли су све досадање. Италија ће их унети и употребити, особито ако у Аустро-Угарској буду се и одсад као до сад понашали према Русији. Тројецарски савез заменуо је савез руско-немачко-италијански.

Болест турска разбијала је главу државницима још прошлог века, јер су тражили плен. Садашња источна криза битно се разликује. Славенско племе, исписало је сад на својој застави: народност очувати; романско племе, пошто је реализирало своју народну идеју ставља на својој застави: слободу бранити. Пред тим символима губе се ћивтанске државе, које хоће ради „кшефта“ ропство, и средовечне државе, које хоће ради преживелости да одрже на истоку најгнуснију тиранију. Славенско и романско племе може смело напредовати, певајући: падајте непријатељи, јер ми располажемо, на основу идеја које заступамо, шта ће бити с Европом. —а—

Са бојног поља.

(Први званичан извештај из главног стана александропољског кора руске кавкаске војске.)

Стан испред Сајима 18. (30.) априла. Прва одељења руских коњаника прешла су у зору 24. априла у једно исто време на више места реку *Арпачој*, што дели границу између Русије и Турске. Погранична стража турска одмах је похватана. За тим су отишле две комбиноване дивизије коњаничке под командом ђенерала кнеза Човчавадза. Мернички пук. Булмеринг ударио је међутим код *Бајандуре* мост по капеловом систему преко Арпачаја. Прва и друга бригада кавкаске гренадирске дивизије прве су прешле преко моста и ударише друмом према *Карсу*. У *Александропољу* су тек око 7 сахата из јутра знали да је војска прешла преко границе, кад су видили турске заробљенике, који су тамо доведени. Прва партија заробљеника састојала се из 10 турских драгона. За неколико тренутака била је цела варош на ногама. Силан свет згрнуо се да види заробљенике, њихове коње и оружје. Заробљеници су били мирни и разговарали су се лепо са становницима александропољским. Међу тим се заоставша војска спремала да пређе границу. Кад је дошао командант кора држано је свечано богослужење, прочитан је војски царски манифест и издана заповест за прелазак границе. Цео александропољски кор крене се према Карсу, а тај пут је руској војсци познат још из пређашњих ратова. Долина око реке Арпачаја беше препуна кола, топова, кола за цебану и заиру, коњаника и пешадије, и све се то у највећем поретку кретало напред. Пуковнија за пуковнијом пролазила је поред команданта, који је стајао код карантене, прешла је преко моста и ушла у непријатељску земљу.

Непрестано су дотеривани нови заробљеници, које су представили ђенералу, па их онда даље одвели. Иза моста био је стрмен улаз до турског стана. Хиљадама становника александропољски помагали су војсци да турају кола са теретом и топове уз стрмену обалу. И *Јерменци* су били јако одушевљени; стотинама их се хватало за лафете, за точкове, те су с радосним усклицима вукли те циновске терете у вис. И сапери су међу тим градили нов пут, којим је лакше било узлазити. На друму, што води у Карс, указа се једна чета коњаника. На сунцу се блисташе бритке сабље. Били су то руски драгони, који су пратили једну партију турских коњаника. За драгонима су ишли турски Курди и Карапахи, који су хтели да понуде своје услуге „беломе цару“. Цела та гомила, што је бројала неколико стотина људи, заустави се пред ђенералом *Мелиоранским*. Заробљеници су одведени у варош, а нови својевољци остали су у војсци. Заробљени Сувари изгледали су снажни и здрави, имали су лепе коње, али су били лоше одевени и оружани. Пушке су им биле све још пуне, јер су Турци преласком руске војске били тако изненађени, да нису могли ни пушке опалити. Докле је руски штаб испитивао турске официре, њих 7. на броју, почеше становници околних села да чупају прозоре, врата и даске на карантену, али им руски официри забране; ради одржања реда постављена је одма стража на обали.

Кор је ишао друмом у правцу према *Мола-Муси* где је, шест врста од границе, први бивуак начињен. Војска се настанила у некој широкој долини у брду, а штаб у колебама око команданта кора. Сад тек настаде право званично делање штаба: непрестано идоше амо и тамо ордонанси, ађутанти, нар. војници, сеоски становници, тумачи, официри сваке врсте, писари, козаци, ден-

чици (официрски момци). На све стране чуо се говор, вика, звекет сабаља и мамуза. У тој ларми и поред слабе светлости двеју свећа примали су се рапорти, издавали налози, писале депеше и састављали извештаји. Писало се на пољским столовима, на дуварима, на колени и на леђи, јер није било друкчије удобности. Свуда су лежале расуте карте, планови, папири, депеше. Хитац из топа огласи да ваља спавати, музика одсвира једну песму, коју је војска тихо и мелодично пратила, па онда настаде тишина у стану. Међу тим је руска коњаница предузела смело рекогносцирање, па је изненадним нападајем ухватила без крви цео турски погранични кордон заједно с коњима и оружјем. Нередовна коњаница гонила је непријатеља гомилама, те је свуда у наоколо задавала страха. Коњаница доведе сутра дан 177 турских заробљеника, који су из Мола-Мусе преко Александропоља оправљени у Тифлис. Ови су заробљеници били добро одевени и нису клонули духом. Већ око 5 сахата изјутра била је сва војска готова за пут. Авангарда ишла је правце широким друмом, а пешадија с обе стране друма, али је била заклоњена тираљерским ланцима. Између појединих пуковнија ишли су тешки топови, а остраг су се сијали црвени башлици *дагестанских* нередовних коњаника. Војска је ишла лагано и опрезно. Око колебе командантове скупили су се ордонанци, ађутанти и штапски официри. Прочитан је проглас *великог кнеза намесника* становницима *Јерменске*; многи урођеници слушали су тај проглас. Неки татарски барјактар тумачио је проглас турским језиком. Један штапски официр делио је егземпларе тога прогласа међу старешине сеоске. Становници су се владали мирно и апатично.

Заробљеници су међу тим једнако дотеривани и даље отправљани уз клицање марширајућих војника. Због великог трена није се могло брзо марширати. Кор, који је ишао подељен у 2 колоне, прешао је 25. априла само 7 врста, а 26. априла 9 врста. Низ кола, која су вукла терет и у која су све по 4 коња била упрегнута, отегао се без краја и конца. Руски папирни новац примало је становништво драговољно за купљену храну; а турски новци на против нису имали никаква курса.

27. априла оде војска без отпора у највећем реду из *Кисил-Чахчаха* у правцу према *Џамуслију*; штаб је остао у Кисил-Чахчаху до подне, и тек се онда кренуо одатле. Колона пређе реку *Кораханчај* (зове се и *Карс-Чај*), што утиче у Арпачај. Обале те реке нису тако стрмене; река није широка, а дубока је човеку до појаса. Мост није прављен. Коњаница, артиљерија и трен пређу преко воде, а инфантерија (пешадија) скинула је доње хаљине, повешала их на бајонете и прегазила реку. За последње одељење начињен је мост близу села Џамуслија.

Војска пређе преко моста и настани се на левој обали реке Карс-Чаја. Командант заједно са својом свитом дочекао је на мосту војску, која је ишла са свирком и песмом. Свака пуковнија, батаљон, компанија и батерија поздрављена је говором. Особито су дивно изгледале *ериванска и грузинска* пуковнија. Војска је радосним и громким усклицима поздрављала свога команданта.

Доиста је сретан избор, што је команда над главним кором кавкаске војске предана ђенералу **Лорис-Меликову**. Исти ђенерал зна потпуно земљиште непријатељско, кроз које он сада са својом војском иде. Још од последњег рата спомињу с поштовањем име његово сви народи у турској Азији. Меликов је за време кримског рата командовао неко особито одељење, које је било састављено из разних живаља; у њему је било Јерменаца, Грузинаца, руских и турских поданика, што су из оба стана побегли, даље Карапаха, Грка итд. Меликов се тада одликовао са својом легијом при јуришању на Карс. Пе што је тврђава та била заузета и цео пашалук карски покорен, била је њему предата управа над Карсом. Радосни усклици, којима је омиљени вођа био дочекан на мосту код Џамуслија били су дакле заслужени и лако су се могли протумачити.

У селу *Џамуслију* живе *Осетини*, емигранти из кавкаских гора. Старешине тога села донеле су команданту хлеба и соли; у пратњи његовој познали су многе познанике и сроднике. Војска се љубила и братимила са становницима, који одмах донеше свакојаког јестива. На мосту се начини прави трг, било је свега, што је за јело и пиће. премда је у оближње село Шахнадар послана била прокламација, инак су се међу тим многи становници поразбегали. Ђенерао Меликов заповеди, да разруше куће оних, што су побегли; и та је заповест строго извршена. Један Турчин и један Јерменац ишли су војсци на руку својим исказима. Код кућа заоставших становника постављена је стража, а остале куће су уништене ради примера другим селима.

У три сахата после подне пође војска опет даље. Пут је био кршевит и стрменит. С леве стране дизало се брдо *Кара-Гуси*, а на подножју истога беше село *Инди-Дара*. Даље се пружало брдо *Карајал*, које је играло важну улогу у битци код Курук-Даре. Пред селом јерменским *Палдирваном* поздравио је војску један јерменски свештеник, који је изишао пред њу у пуном орнату са барјацима и иконама.

Становници сеоски попели су се на кровове, својих кућа. Војска прође даље кроз неки стеновит кланац, и ступи на славно кара-дарско бојиште. Ту је године 1854. шака Руса потукла до ноге четири пута јачег непријатеља. Ту се војска настани и начини пољски телеграф. Штаб се искупи око руског конзуларног агента у Карсу *Асад-бег-Једигарова*, који се при преласку преко реке Карс-Чаја придружио војсци и кога су већ држали за изгубљена. Тога дана је руска војска прешла 10 врста. 28. априла у 8 сахата из јутра остави војска Палдирван и пође према *Сајиму*.

Ма да смо наше читатеље већ упознали са нарави и делателности торпеда, то се ипак данас враћамо на један чланак „Реп. франц.“, који садржава поједине детаље о том предмету, који нису са свим опћенито познати. Исти гласи у изводу:

„Ма да су торпеди поглавито дефензивно оружје и за то на црном мору по Русе, који су тамо упућени на обрану, од велике важности, то они ипак играју и моћну улогу као оружје навале код бојева на отвореном мору и код обране обала. Све европске флоте правиле су са торпедима потанке покушаје, па су прилично све дошле до истих резултата, до истог ступња савршености у том страшном оружју. Руси били су први, који градише у кримском рату торпеде, кад су Енглези и Французи хтели навалити преко источног мора.

Торпедо, који се гради за дефензиву, јесте округао суд из тврдог кова, који је напуњен материјом која се распрскава, већином са нитроглицерином. Он почива на дну мора на месту, којег је положај тачно познат. Линије торпеда теку обично упоредо једна с другом или се прилагођују облику обала, које ће им бранити. Сваки торпедо стоји са обалом у савези преко једне жице, која је свезана са јаком електричном батеријом. Све жице сједињене су у тој батерији на једном месту, које је сигурно од непријатељски стрела. Плови ли непријатељско бродовље према обали, онда два момка мотре тачно кретање непријатељских бродова. Буду ли мотритељи сигурни, да се један брод налази над торпедом или у домашај у његове делателне снаге, то запале они торпедо електричном искром. Учинак је муњевит. Брод раздробљен на хиљаду парчади потоне са људма. Будући да није особито тешко пререзати жице, које спајају торпедо са обалом, то су наравски на обалама потребите још јаке батерије, да прече приближивање непријатељских барака.

Торпеди за навалу намештају се обично на предњој страни лаганих бродова, којих брзине до сада није достигнуо ни један ратни брод. Смели морнари морају настојати, да торпеде донесу у средину непријатеља. Осим тога имаде торпеда, који се и сами крећу, који своје кретање захваљују компримираном зраку. Они су тако састављени, да могу задржати смер, који им је дат са обале. Изумитељ торпедо-бродова, којих брзина пре никада није била достигнута, зове се Торникрофт. Такова барка стоји 80.000 франака. Три човека довољна су за њену послугу.

Када шквадра оклопних бродова хоће да рекогносцира коју луку или се приближава обали, да нађе повољну згоду за изкрцање, спусте се одмах у море торникрофти, који се могу сакрити у најмањим заливима обале. Они лете необичном брзином на шквадру, која више ни не може трчати. Свака барка изабрала си је свога противника на кога наваљује. Сигурно ће више него једна у бој подлећи, али губитак је саразмерно незнатан. Пође ли само једној за руком, да протура свој торпедо, онда исчезне у валовима мора брод од 12—14 милиона вредности са 600 људи. Ноћ и магловито време особито су повољни за навале торпедо-лађа.

Средства обране, која су до сада градили оклопни бродови показали су се недостатним. Чим су пак узмакле торпедо-лађе, почињу своје страшно дело торпеди што се сами крећу, којима нико утећи не може. Такав торпедо може крај своје велике брзине промерити 800 метара. Ако је промашио свој циљ и ако је испрљена његова снага кретања, онда ступа на површину и ствара још опасну запреку, које непријатељ неможе савладати без штете. —

Врховни заповедник кавкаске војске послао је у Петроград 29. маја следећи телеграм: „Ђенерал-лајтнант Торгусаков одкрио је 26. т. м. три турска утврђена логора код Каракилисе, Алашкерта (Топракале) и Ахана (једну миљу северозападно од Каракилисе), где је укупно било дванајст батаљона. По довршеном рекогносцирању показаше се хрпе Курда, које козаци растераше. Ми имадосмо 2 мртва и два рањена“.

25. маја имала је једна дивизија козака генерал-мајора Лориса-Меликова успешан бој код Магарадшиа (подругу миљу југо-источно од Карса) са четама провалившим из Карса. Усљед претежности нашега оружија имали смо само једног мртвога и шест рањених. Турци оставише на бојишту четрдесет мртвих.

„Пол. Кореспн.“ имаде о ратним догађајима око Сухум Кале-а овај допис из Петрограда од 22 маја: „Што је узет Ардахан и што се спрема руска војска, да пређе преко Дунава, на то се слабије пази, од кад је разорен Сухум-Кале и од кад се разместила турска флота низ целу, 150 врста дугачку, абхазку обалу. Што су Турци опетовано кушали изкрцати се између Адлера и Очемчира, што су почели дизати кавкаске брђане и пуцати на отворене градове и села, то све враћа и нехотице поглед на Одесу, Феодозију, Еупаторију, Севастопол, Јалту, Крч, Таганрог, на Маријупол, на Брђанск и на друге тачке по абхазкој обали, те се намеће питање, нису ли те тачке у мањој погибељи, него ли Сухум-Кале и неби ли изкрцавање Турака могло окренути опћим течајем рата.

Податци о том, што је учињено да се обране обале, даће најбољи одговор на та питања. Колико ће вредити одбојне мине пред Одесом, Севастопољом и на улазку у дњепарски залив, где дефензивним мерама помаже много место, то ће најбоље по свој прилици брзо показати покушај, који се очекује. Луке по азовском мору нису мање сигурне него ли Одеса, јер би до њи турски бродови морали пре проћи тесном код Крча између читавих редова батерија на обалама и изнад често пометаних торпеда. За кримскога рата бијаху туђе флоте далеко претежније над руском, него ли сада турска, но ни тада не могоше се Енглези и Французи одважити, да ударе с мора на Крч, већ је јуриш учињен с копна. Руси беху усредоточили сву своју снагу код Севастопоља, нису се дакле код Крча могли знаменито одупрети. Истом кад су Крч узели, могли су савезници пуцати на азовске луке и задавати стра обалама. Сад се не може рачунати, да би Турци могли изаћи на копно пред Крчем, но у Криму мања је сигурност за Феодозију, Јалту и за Еупаторију.

Што се тиче абхазке обале, нема двојбе, да је она најслабија од свију руских обала на црном мору, премда и онде нису Турци могли успети код Потија. Но ако је слаба, уза њу нема ни јаче насељених места; Сухум-Кале, Редут-Кале, Поти, св. Никола, Новоросијск, Анапа и Очемчири неће имати сви скупа какових 10.000 становника. Сухум-Кале нема нити 2000 становника. Чини се, да се Руси нису ради тога места нити јако бринули, пошто нема никаква гласа, како су деловали торпеди, а могуће, да нису онде ни пометани. Више војске изкрцати није мала ствар. Енглеска, француска и турска флота намучила се у кримском рату, док је за неколико месеци изкрцала војску на кримској обали. Оклопњаче немогу се на тај посао градити. У осталом Турци немају нити војске за изкрцавање, јер им је мањка на Дунаву и по Арменији. Садања акција Турака против Потија, Очемчира и Сухум-Кала може Русима бити непогодна, ал по свој прилици неће бити нипошто одлучна по коначни последак рата. По приватним вестима изкрцани у Сухум-Кале Черкези. Турци су онде стали, да шире Русима шкодљиву пропаганду међу кавказким брђанима, да тиме одбију руску снагу од Арменије, да јој отеготе поступање против Ерзерума, и да у опће замрсе стање на азијатском ратишту.

Колика је невероватност, да ће се турске наде испунити, на то било би сада врло тешко одговорити. Поузданих и потанких извешћа нема досад како народ мисли, а по појединим несавезним службеним податцима неда се створити ваљана слика. Врло је вероватно, да се огорчење брђана није јоште уталожило и да се они јоште сећају на бојеве с Русијом. Немир у Чечнији показао је неки дан, да пук овде онде јоште нагиње преврату. Од Сухум-Кале није далеко Сванетија, где је последњи пут још лане било немира. Могуће је дакле, да би Русима могло настати нешто потешкоћа и да би због тога могли требати већу војску. Но свакако је велика разлика, ако се има само предупредити устанаки и угушити мале, осамљене устанке, него ако се мора водити борба против уређене и вешто радеће војске, као што то бијаше 1855. године. Треба ће додуше, да се удвостручи пажња у земљи, но то неће нипошто мењати операције против Карса и Ерцерума.“

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

О симпатичним изјавама чешкога народа према руском народу пишу **„Московскија Вједомости“** под 28. мајем о. г. између осталога ово:

„Заступници провинцијалних вароши чешких једнако изјављују своје најтоплије симпатије према нашем народу и моле бога за успех нашем оружју. У исто доба је и католичко становништво употребило прилику, те протестује енергично против папине политике, која је наперена против рата за ослобођење Словена. Незадовољство чешког народа, што га је изазвао говор папин, учинило је велики утисак на чешко свештенство, тако да је католички орган „Чех“ био принуђен у обрану св. оца рећи, да је папа радио под упливом пољске емиграције... Поред многих топлих изјава из најдаљих крајева словенског света, веома је занимљиво, чути и реч карпатских Руса, који у својим стенама под притиском мађарским јадно проводе свој живот. „И ми — тако нам привикују та иначе заборављена браћа — и ми смо грана велике словенске породице, те морамо као Словени и хришћани подићи свој глас у корист светом подузећу братинског нам народа. Ми смо уверени, да нећемо бити приморани, да се боримо против Словена и хришћана, и у опште против онога, што се у 19. столећу зове цивилизацијом. Нека Мађари добро размисле, какве ће последице отуд настати, ако се кућа хабсбуршка даде од њих заплести у рат с Русијом.“

Енглески недељни лист **„Обсервер“**, поводом руског успеха у малој Азији пита, шта је Русија управо наумила кад је напала на Турску, па вели: „Кад би Русија одржала многе победе на кавкаском југу, кад би освојила Јерменску и добила турску морску обалу од Батума до Трапезунта, можда би се тиме задовољило њено војничко частољубље, те би се могао удесити мир са Турском. Ако је с друге стране руској стратегији главна цел Једрене и Цариград, онда је поход у малој Азији, ма како најпосле испао, проста диверзија према главном нападу. Ми држимо, да ма како велики успех у Јерменској није могао Русију навести, да ону силну војску, што је сада у Румунији смештена, не употреби ни за што друго до за војничку демонстрацију.“ Исти лист вели даље, да се Турска не може дуго држати, чим падне неколико снажних удараца, јер је искуство показало, да полуцивилизовани источни народи на један пут клону и малакшу. Неће бити никаква чудо, ако се у народу из небуха роди мисао, да је најпаметније по Турску да закључи мир с нападачем под ма каквим условима, наравно само не таким, који би ишли на уништење народне егзистенције. Па и ђенерал Игњатијев, који свакако скроз познаје карактер турске владе, увек је уверавао, да ће порта та пре та после тражити своју корист у директном преговарању са Русијом. А да ће се остварити то директно преговарање између Турске и Русије, што енглеске духове тако узнемирује, види „Обсервер“ из тога, што опет почиње растити уплив Махмуд Недин-паше, даље из стратегијског оклевања Муктар-паше као и из тога, што султан неће да дође к војсци. „Из тог узрока чини нам се, да ће немири, што су се не давно у Цариграду догодили, имати замашнијих последица, него освојење Ардахана или руски напад на Олти. Проглашење опсадног стања у Стамболу може осигурати владу од нападаја у престоници, али је не може заштитити против силе, коју софте заступају. Софте као ђаци, што изучавају коран, представљају ислам у страсном, премда не грубом облику; и ако, као што нам се чини, софтанска демонстрација у Стамболу представља осећај турског народа, то се можемо за кратко време надати, да ће у Турској букнути фанатизам, који ће, ма да није кадар да измени војничке услове рата, можда бити кадар променити начин ратовања.“

ДОПИСИ.

? — **Котор**, 17. маја. У недељу 15. војеним паробродом стигао је овде преузвишени намјесник барон Родић. Он је пре два дана у Боку дошао и обишао мјеста Ерцег-Нови, Будву, Кастел-Ластву, Рисан и Пераст. Свуда је с војницима држао вјежбање.

Јуче, други дан Духова, био је са цјелом његовом свитом и овдашњим среским поглаваром г. Будисављевићем на литургију у православној цркви св. Николе. Будући да је овде обичај тај дан послије литургије и величанствену литију обносити кроз град, коју прати оружана народна гарда, присуствовао је са цјелом свитом и барон Родић, носећи у руку запаљену свијећу. Народа је мноштво било из цијеле околине, као и браће Црногораца и Херцеговаца. Јутрос је зором преузвишени наш мили гост паробродом кренуо за Далмацију.

На црногорском бојном пољу још никаквих окршаја није било, само што сви батаљони црногорске и херцеговачке војске, са јужне и северне стране, пазе неће ли ђе виђети турску војску да се побију. Турци су се опкопали и као мишеви пролазе кроз опкопе око Спужа, Подгорице, Сердар-Куле, Жабљака и други тврђава. — Говори се да ће ове тврђаве бомбардирати до који дан, као Никшић, Подгорицу и Лесендрово.

На Цетињу је дошао нови опуномоћеник „црвеног крста“, генерал Петар Александровић Рихтер, са својим секретаром Николајем Михаиловићем Безобразовим, да уређује нове шпитаље у Црној Гори за рањене и болестне. Г. Безобразов синовац је руског чувеног конзула слободњака, А. Безобразова у Мостару, који је заступао православне христијане у Мостару и Херцеговини. С њима су дошли лекари: Михаил Алексијевић Лебедјев, од унутарњих болести, и Николај Александровић Круглевски, хирург — Корнелији Андрејев Соколов, Н. Шербак, В. А. Студитски са четири студента.

За болницу на Даниловом граду приређује се, као и за цетињску, са свијема потребама да се снабдије као и са особљем, ђе ће послане бити четири сестре милосрдне лекар Корнелије Соколов и четири студента помоћника.

На Грахову тако исто отвара се болница на ново, но осим ове три болнице, цетињске, даниловградске и граховске, биће и при биткама лекара, који ће одма рањенике превити и у главне болнице послати, а за садашње вријеме у свима болницама примају се болестни што се пријаве, којих врло мало има.

Генерал Рихтер са својим особљем пошао је 6. о. м. са Цетиња да се престави Његовој Светлости кнезу Николи на Орја-Луки, ђе је 7. приспео. Он је примљен био врло дивно, као и сви његови чланови, одакле се на Цетиње вратио 11. тек.

Војводе црногорске награђене су јуначким зна-

цима крстом светога Ђорђа, а то: надвојвода Божо Петровић, Петар Вукотић, поп Илија Пламенац, војвода Марко Миљанов и војвода Врбица за борбу народнога ослобођења.

= **Загреб** 22. маја. *(Ко је дописник француског листа „Француска република“ у Сарајеву?)* Француски лист, орган Гамбетин у последње време донео је више дописа у корист Хрвата од свог дописника из Сарајева, који је из редакције изаслан, де су грђени Срби а у корист Хрвата због српске Босне. У тим дописима говорило се како је народ у Босни хрваштином задахнут, како жели, да Аустрија изведе анексију и шта ти ту још нема.

Тако писање заиста може да обрлати јавно мнење. Шта се тиче Француза из Париза да брани Хрвате и да каже да су Бошњаци по осећајима Хрвати, кад не би било истина. Маре Французи, да партајично суде о Босни.

Стрела је била врло шпицаста. Наш „Обзор“ добро је то увидио, те као што је у неморалним делима препреден, то је и у тој ствари, да превари српски свет, као да идеја о вел. хрватству није само илузија, говорио о тим дописима. Али чекај се „Обзоре“ нећеш варати.

Јест истина је, да је тај француски лист послао свог кореспондента. Јест истина да је у том смислу писао дописе, *но није истина да је Француз, него је Хрват.*

Ево шта је у ствари:

У Паризу живио је више година један Хрват. Пошто је изучио француски језик, то је могао ступити у редакцију једног мањег париског листа. Доцније ступи у редакцију „Републике француске“ де је и остао досад, радећи за тај лист на славенској рубрици. Кад је редакција мислила послати дописника, то је разуме се изабрала најспособнијег који познаје околности, и изабрала је тог Хрвата. „Обзор“ је одлазио у Париз под адресом тог Хрвата. *Редакција „Обзора“ добро је дакле знала, да то не пише Француз, него Хрват, али је хтела, да обмане читалачку публику.*

Оволико равнања ради. А од „Обзора“ и ненадамо се друго шта. Ако хоће. ја ћу му именовати личности, које ће моје горње наводе посведочити у свако доба. Ово смо за то навели, да из нашег искуства потврдимо тврђење нашег пријатеља из Сарајева. И сама ствар захтевала је да се расветли. Ми смо је расветлили, али „Обзор“ нека нетражи Хрвате, де их нема.

□ **Земун** 19. маја. — *(Земун указујују рођени синови).* — Од чега смо зебли, збило се; за што смо се бојали, писмо се убојали. Наше је веће остало непомично, није се ни у последној седници сетило своје прво дужности: покушати осигурати општину против навале државних власти. Као каменита стена трпељиво сноси све нападаје и не миче се.

Садашњи комесар ове вароши, како је наступио своје звање, прво му је било да постане управо тутор овој вароши и да посеје неспоразумљене између ђен. команде и наше општине. Није тајна да се то неда оправдати ни околностима у овој вароши, ни гласом закона, но дуго се нисмо кретали, јер смо држали, да су то мере прелазне, те неће осетно утицати на наше општинско стање, а и добро смо познавали неспособност нашег већа, да учини озбиљан корак у интересу општине. Тек кад је понижење општине постало очигледно, кад смо докучили, да је деловане комесара у сваком погледу а нарочито за овдашње Србе опасно, повикнули смо нашем већу: на посао! Но веће оста — *немо.*

Нас не руководи ни мржња према комесарству, ни чежња за лармом, ми осуђујемо *правац* рада комесаровог, који је управљен против законом ујамчене општинске самоуправе, који иде на то да поцепа слогу међу грађанима, повлађујући час једнима, час другима према ономе: раздвој па владај.

Комесарство нам је збацило чиновника, комесарство нам је узело управу вароши у своје руке, комесарство ради код ђен. команде да не добијемо градоначеоника док оно не сврши посао са овдашњим Србима, а веће — жалосна му мајка — ћутајући акцентира тај црн лист наше срамоте. Тражимо у већу — *човека,* и нема га, да необавештене обавести, да покаже опасност по општину од таког држања већа и да предложи мере које су нужне да отиде и наш комесар без трага из под баре. —

У већу су требали свеснији чланови устати, а предходно с осталим члановима договорити се и заједнички издејствовати фронт већа према комесару. Па и ако не би израдили пад комесерства код ђен. команде, шта више, ако би и у већу у мањини остали, себи би осветлали образ, а срамота би остала на већини; спасли би бар част општине, да се не каже — е нема никог у већу и Земуну, који неосећа ударце комесарове. У већу нико није устао, јер свеснијим члановима већа, за бога, сујета не допушта, да остану у мањини. Дакле то вређа остати у мањини; дакле жртвовати праведну ствар, јер се неможе продрети! Да смешног појма о правичности и парламентаризму. Али тако је, кад се тражи изговор притворности и кукавичлуку, нађе се ма и сакат био.

Лични интереси угушују опште. Тако је код наших већника. Један хоће да постане градоначеоник, други општински чиновник, трећи хоће орден, тако „очеви“ вароши познају јавни морал и своју дужност. Кад треба бирати чланове за депутацију, ту су у већу који никад и недолазе у њега, фигурирати жели сваки, ту су сложни, ту се отимају, а кад треба за нешто устати, ту се крију као мишеви, један на другога баца кривицу. Сваки се то у већу диви својој памети, али само нека други не тражи да га увери, јер онда је збогом памети. У главноме пада кривица на изабраног градоначеоника. Отворено признајемо, да смо га ми и наша околина више ценили него што вреди. Нема ништа против тога, ако му наш нападај служи као препорука. На част му све, само да се небуде кајао.

Да већници знају шта ми можемо изгубити, не би се тако лакомислено играли с ватром. **Овдашњи Срби могу за свагда изгубити садашњи положај у општини. Комесар нека остане у већу за време општински избора, нека развије агитацију, комесарство ће однети са собом** српски тип ове вароши, **јер ће Немцима истесати већину, а њи ће раздражити против Срба.** Против закључка већа, да издржава српске вероисповедне школе, уложили су Немци из већа протест. Мислите ли да је протест изашао из главе Немаца у већу, који једва да знају своје име потписати. Од српско-турског рата ђен. команда не трпи овдашње Србе, за то се иде на то да се против нас подигне зид. Ђен. команда нема никаквих разлога, она никад неће наћи лојалније грађане, него што су овдашњи Срби, али ко ће убедити г. барона Молинарија, кад у резерватима другчије стоји, а својим органима више верује г. барон него нама. Што неувиди г. Молинарије, да су у Земуну остали они стари, који се клањају, већ из тога, што нико не устаје у већу у обрану општинске самоуправе. Тако раде робови, а не грађани, а пошто ђен. команда воле робове, незнамо како може да мрзи овдашње Србе!

У ватри се налазе наши интереси и као Срби и као грађани, преко наших глава, преко наше будућности хоће да прејезде да неће моћи више растити лепа трава, него коров, а ми то све гледамо мирно!

Последњи пут очајним гласом довикујемо већницима: недајте се! Немојте да навучете проклетство потомака ваших. Што ће млађој генерацији ићи тешко, вама може ићи много лакше. Сачувајте се од корака којим ће се сурвати овдашње Српство. Октобар 1877. год. несме затећи комесара. Покажите ђен. команди да не чува комесар државне интересе, јер их нико не вређа.

Сетимо се прошлости. Таки после уређења црквених општина хтела је ђен. команда да упливише на црк. општину и њен рад. Општина се бранила и победила је, а ђен. команда се повукла натраг.

Приметити нам је да у садашњем већу седи већина главнији чланова пређашње црквене општине, као: г. г. др. Ј. Миланковић, Ж. Лончаревић, П. Барјактаровић, Св. Јовановић и т. д.

О црквени општинари од 1869! О штатратлије од 1877! —

Што се нас тиче, ми држимо да је последњи а можда и најсигурнији лек: да се створи српсконародна странка на политичком пољу; прикупити боље елементе из грађанства те против насртања ђен. команде ставити странку са разговетним програмом. Неможемо остати шути, кад се с рогатим боримо, него се морамо и ми сигурно наоружати, ако хоћемо да останемо као Срби снажни, као људи напредни, а као грађани слободни у овој вароши.

≈ **Горњи Товарник** 20. маја. Наше кр. поджупаније школско надзорништво покушаваше, да се овоместна вероисповедна школа преобрати у пучку, но свестни школски па и политичке општине одбор то је покушавање одбио. После тога покушавања кр. поджупанија у више пута изашиљаше поверенике своје, да српску школу створе у пучку, право казати хрватску. Но сваки пут је школски одбор те навале одбијао, и српски је учитељ из благајне политичке општине све до неки дан своја берива добивао. Неки дан дође поверенник и прогласи српску школу за пучку, неслушајући ограду и несаизволење одбора. Одмах за тим, тој по кр. поджупанији поверенику проглашеној пучкој школи, буде по наредби кр. поджупаније на даље учитељска плата из политичке општинске благајне забрањена. Одбор се на ову недоследност кр. поджупанији жалио, но за одговор добио је преко општ. поглаварства убавест, да се макар у проглашеној пучкој школи српском учитељу плата из политичке општине ускраћује. Ово је уникум прогласити пучком школом, дакле имати власт, а не имати дужности. Но овако може само код нас у двојној краљевини бити. Бар се види, да би хтели Хрвати са поповима да Србе претворе најпре у „пучки,“ па онда у хрвацки народ. Ћорави послови. Но нећеш, Мујо, не! —

Споменицом ћемо се обратити још и нашој кр. високој земаљској влади у Загребу, пак оданде што дође, дође. Ми ћемо овде нашу вероисповедну школу задржати и издржавати, па стало нас ма какових жртава. Несмемо пустити, да нас потомство куне, као што потомци данас куну и проклињу праоце, што у веру унијате пренеше.

Шид 18. маја. Ова местна политичка општина, свестна прама своме позиву, и опет се је после смрти свога незаборављеног дра Луке Ковачевића — састарала и себи др. г. Манојловића узела, који је сада већ и у Шиду, те и своју лекарску помоћ болницима пружа и у нужди им се налази. Само честитати можемо, да су Шићани како доктора за своју општину узели, тако и са особом код избора погођени избор — учинили.

= **Петриње** о духовима. За цело време нашег ћутања мислили смо, надали смо се, да ће се наши мјестни одношаји на боље окренути. Ћутањем хтели смо избјегнути и повод окривлењу, да ми замећемо кавгу и раздор у народу. Али у залуд. Резервисано држање наше, противници наши држе за немоћ нашу, и све то жешће нас нападају. Лаћамо се дакле и ми моралног оружија, да нападаје сузбијемо и противнике уверимо, да се нисмо још заплашили, и ниемо накани ни у будуће њиовом надутом велико-хрватском идеалу клањати се. Поштујемо и ценимо патриотични рад око развијања свијести хрватске, који се од новији дана у народу хрватском развија; али да хрватска идеја мора бити свеспасавајућа идеја, идол коме све: Србин, Немац, Мађар и Чивутин, ако у Хрватској живи, клањати се, телом и душом у наручија предати се мора, више је, него абсурдум. Нас се не тичу људи других народности, али Срби колико их је на броју, идолу хрватства клањати пак никако неће. Хрвати нека си избију из главе ту фантазију, да и Србље у Хрватство прибрајају. Нека људи најмили се, да речем с памети се занели, те недаду ни мирно се састати. Заседнели гди какво друштво и ако је у друштву Србин одма ће се започети вређати и задирати, дакле све што је у Хрватској то је Хрват. Да те фанатике запиташ, је ли и бог Хрват, они ће ти рећи: јест! Шовинизам је хрватски дотерао до слепила ума и разума.

Да таква задиркивања често буду повод свађи, а мало што није неки г. судац Војкић прошао и кроз шаке, те је наравно, да човјек при најбољој вољи, најумеренијег темперамента неможе уздржати се, да неплане ватром увређене српске части и поноса. Задиркивања, да речем хрватска апстинтност на србождерство има и добру страну своју за српски народ у Хрватској, одкад Хрвати Хрватство у тројединици за државну народност истакоше, за унапређење Хрватства школско законе и друге наредбе издавати почеше; од тада су и Србљи живљи, осетљивији и челичнији у борби за српско име и народност своју. То показује јавна борба на све стране, и отуда истраге — Костајница — и судске парнице, којима Србе обтужују, да их заплаше, ако узмогну.

Борбу за самоспасавајућу идеју Хрватства води интелигентнија част Хрватства, и то нарјечијем српским, да је управ милина слушати ако прем по некад изразимо навијају на германизам и ради разликовања нарјечија свој „ах, их, ох,“ или оно: „јестел био, јестели чуо“ придају; народ хрватски, који овде живи, и то је онај дио, који правим хрватским нарјечијем говори, неуплеће се у борбу, нити народ вређа, што сам ја Србин, као ни мене, што је он Хрват.

Народ хрватски заиста има више зрела расуђења и природног поимања о различности имена и народности него многи из надуте интелигенције. Упитајте господо, старином петринце Хрвате, је ли наречје којим данашња школована част грађанства говори, хрватски језик, рекли би вам: „ни то наш хрватски говор, как су негдер наши стари говорили“. Отидите у Гора (место код Петриње) Коморова, Сињу гди су по наречију, обичају, оделу староседиоци Хрвати, уверићете се господо књижници и ви некоји фанатици, да ће вам прави Хрват из средине народа рећи, да тај језик, којим сада књиге у школи пишете, повремене списе издајете није хрватски но влашки (румунски), а да влашки није, знају учени људи. Фанатицима памети давати немаримо. Што су Хрвати српски језик „понашили“, назвали га хрватским, то је њихова ствар; али ако тим мисле у Тројединици Српство угушити, похрватити, ту ће се преварити; ако мисле решење српског питања на оном крају Уне и Саве, Турком у прилог зауставити, што неки желе и раде, неће им се, ако бог да, жеља испунити. Српско питање решава се на Дунаву и у Дугином кланцу а хрватско ће питање решити њихови савезници, мађарски хонвиди кад пођу у Босну; јер нечујемо, њихов орган „Обзор“ пропустио нам до сада јавити, колике су чете из средине хрватски младенаца, попова, директора, инспектора, пучких учитеља, адвоката састављене, да бојак бију, крвцу хрватску лију, за хрватску слободу у Босној поносној. Нема их, реко, тамо у Босни, али за то су јунаци Србе нападати и грдити.

Навешћу овде једну-две од такви епизода, нека види српски свет у каквом братском одношају живимо ми овде. Седи друштво у гостиони, рештаурацији, и разговара се. У друштву су била два по избор србождера, судци судбеног стола г. Фр. Војкић и г. Узуринац. У разговору један Србин рече: ми Србљи. Г. Војкић скочи — чујте само како тај „наображени“ судац уме врло пристојно изражавати се: Србљи Чивути, шугави р..., дигне се и оде. Члан друштва Србин, отишавшем рече: то је теле. Било је то 19. априла и 25. априла Србин је за изазвану реч осуђен на глобу. Но сад је ред да дође г. Војкић пред суд, а пред судом смо ваљда сви једнаки.

Одма 26. априла ишао један крајишник, чини ми се из Свињице, код г. Војкића на судско испитивање. На питање, које је вере, одговори крајишник: „Ја сам Србин.“ Истражни судац г. Војкић издере се: б . . . ти твога. Какав си ти Србин.

Раздражено расположење г. Војкића у судница није ништа ново, и у приватном животу у обичном стању — уме г. Војкић са г. Узуриницем и ликове српски јунака, називајући их „српски скотови“, — у гостионама дерати.

Узмимо појаве те у обзир, може ли ту човјек бити равнодушан? Како стојимо са предпостављеном непристрастности, коју г. Војкић, као судац, при испитивању одношаја ствари, кад човеку псује б . . . што је Србин? Питамо најпосле је ли слободно једном државном чиновнику у званичним отношајима страстни странчирлук терати и мирне грађане раздраживати? Како у томе погледу подлежи тужба код високе генерал команде, надамо се, да ћемо у слободној држави нашој и ми Србљи као и Хрвати заштите и обране наћи.

До виђења; оволико за сад нека је доста.

—**је**— **Рума.** Са више разлога лако је увидети да је недељом и свецем затварање дућана сасвим оправдано. Што су новосађани у овом погледу учинили, то је овде сада у речи, а пошто су румљани у више прилика своју слогу показали, то се је надати, да ће се и овде скорим до споразума и дела доћи. Овим би лепу прилику помоћницима пружили, како би се теоретично развијати могли, а и себе у неколико оправдали, јер стидно је замислити, да има помоћника, који и са адицијом шепртље, а ученицима је као кора леба нужна недељна школа; даклем у недељу у школу с њима.

Помоћници за себе могу се са учитељима споразумети па у „Commiss Curs,“ из ког би знања прпити и себи даљег пута крчити могли.

Међу неколицином овдашњих трговаца је мисао та, даће само од 2—3 ово све зависити.

Ада у потисју 22. маја 1877. Што желим да вам саопштим, ствар је наша домаћа истина: ал вредно је да за њу чују и друга наша православна браћа.

Преко дугог времена од пуни четрдесет година, т. ј. још од 1836. није посјетио општину ову православну после владике тадашњег Стевана Станковића, свој нам дијецезан, изим што су путујући кроз ово место прошли 1851. и 1860. патријарх Рајачић и владика бачки Платон Атанацковић; а од како нам је ова садања црква сазидана, и од како ју је 1861 тадањи дијецезан Арсеније Радивојевић осветијо, није чула ни видила икоја душа службе архијерејске у св. храму нашем.

Данас се можемо иза тог дугог времена пофалити, да нас је преосв. владика Герман дана 15. маја, лицем на духовски празник, посјетити и истог дана са многобројним свећенством свету литургију у храму овдашњем одслужити изволијо, а истог још дана пред вече одпутовао је у Петровосело, суседно нам место.

При првом састанку на међи вароши ове поздрављен је господ. адв. Светозарем Вујићем, а у цркви, гди је г. учитеља нашег Николе Кирића обучени и руковођени кор, што прецизним то и умилним појањем, службу пратијо, — поздрављен је г. Јосифом Поповићем месним парохом, обојицом чрез сходне бесједе; а најпосле и при растанку рече му опроштајну реч г. Шандор Дудварски председник скупштине наше месне православие.

НОВИ САД 25. маја. Данас у среду 25. маја представљаће се у нашем позоришту **„Ромео и Јулија“**, класична трагедија највећег до сад на свету драматика Виљема Шекспира. Ту је трагедију с енглеског на српски језик заиста дивно превео наш песник др. Л. Костић, а за српску позорницу удесио је А. Хаџић. Ова представа заслужује нашу пажњу већ и с тога, што ће Јулију први пут приказати г. М. Рајковићка, оца Лаврентија г. С. Рајковић, а Меркуција наш марљиви млади глумац г. П. Добриновић.

НОВИЈЕ.

— *Петроград* 3. јуна. **Цар, престолонаследник и велики кнез Сергије одпутовали су синоћ дунавској војсци.**

— *Букурешт* 2. јуна. Из Тифлиса јављају: Заповедник Ардахана пуковник Комаров подузе 30. маја рекогносцирање преко Олта. Коњица Мусе-паше потучена хаметом од руске коњице код Бехмахева.

— *Цариград* 2. јуна. Освојење Ардахана чрез турке лажно је. — Око Ерзерума беше боја. —

— *Лондон* 3. јуна. Из Сире јављају: „Турски чиновници клонули. Сад се увиђа, да се Турска неможе одупрети руској сили. — Нада, да се побуни Кавказ напуштена је; Черкези полажу оружје; на челу ратне странке стоје Редив и Мамуд дочим Едем и Сафет паша хоће одма после први бојева да преговарају. Јуче отишао Хобарт-паша у црно море.

Са *Цетиња* јављају, да се турска војска у три колоне креће против Црне Горе.

Из *Атине* брзопишу, да је рат Грчке против Турске свршена ствар, рат ће се огласити у половици јуна.

Из *Прага* јављају, да више стотина ђака запалише ноћу *голему ватру* на *Жишкином брегу*, спалише слике папине и екземпларе његова поздрава на савојске хације и дођоше у варош певајући револуционе песме. Стража их распрштала. Истрага поведена, звона су у предграђима звонила на ларму.

— Из *Букурешта* јављају под 22. мајем, да су у Контрочену приспели: Велики кнез Никола и син, Херцег Лајтенбершки и велики кнез Владимир. Кнез Черкавски приспео је у Плојешт, где је сада ђенерал-штаб пунобројан и потпуно организован. — Дунав се код Галца јако излио. — Комора је са 55 против 15 гласова примила законски предлог о издавању папирног новца у износу од 30 милијуна; тај новац је зајамчен државним добрима у вредности од 60 милијуна. — Из међу Бекета и Ореаве била је 19. маја жестока артиљеријска битка. Један турски пароброд, који је требао носити војску, јако је оштећен, и само је тиме избављен од пропасти, што му је прискочио у помоћ један турски монитор, који га је заклонио од румунских батерија. У Ореови су два топа демонтована.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

(При закључку листа приспео.)

Беч 24. маја. Муктар се повукао натраг у Киприкоњ, свеза између Карса и турске главне војске прекинута положај му веома несигуран.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

На видовдан изилиће из штампе: **„Српско турски рат“** ратне белешке добровољца Милутина Спасића, па с тога се обраћамо на читалачку публику са позивом, да се што млогобројније претплати па ту ваљану књигу, у којој ће се показати, како је вођена та величанствена борба против азијатског варваризма а у корист опште човечанске културе. Таква књига не би требала ни у једној српској кући да фали. Сваки би требао драговољно да за њу неколико новчића жртвује; а издаваоци латили су се издавања те књиге једино с тога, што су убеђени, да је време већ, да се једном почне прикупљање материјала за свестрану и истиниту историју целокупног срп.-турског рата. Јер ево већ скоро година дана прође, како је срп. војска смело и одважно започела свету борбу против изеличке Турске, а још ни једна, ма и најмања, историјчица тог значајног рата не изиђе на свет, што прилично мрачан отсенак баца на нашу литературу. — Да би се том недостатку доскочило латисмо се издавања те важне књиге, а до читалачке публике стоји, да ли ће са многобројном претплатом тети наше предузеће потпомоћи.

Ми нећемо књигу да фалимо, али морамо рећи, да је писац њезин ђак универзитета, који је у бојевима на Јавору и Дрини учествовао, а то је доста за препоруку сваком образованом човеку. — Милутин Спасић, писац „Срп. турског рата“ предао је нами свој спис, а он је, пошто је Србија закључила мир, отишао у Херцеговину, да се и даље бори против душмана јевропске цивилизације. Ми пак издавањем његовог списа остваруј̂емо аманет, што нам га је оставио, а срп. свет неће се ни мало кајати, ако се буде за неколико новчића са том важном и интересантном књигом упознао.

Књига кошта само 30. нов. а. вр. — Скупљачи добијају осму књигу или новац за њу, а књижарима се даје уобичајен рабат. Претплатити се може двојако: ко верује, нек пошље новац у напред; ко неверује, нек пошље само списак претплатника, па ће после добити књиге у наточ (per Nachnahme). Свакако је боље ако се новац унапред пошље, јер онда иде чистије ствар, а ми јамчимо, да ће претплатници у своје време књигу добити. Рок претплате траје до Видов-дана (15. јуни), а новац и све наруџбине ваља слати на адресу: Коста Лера, трговац у Вршцу.

Молимо све срп.-хрватске листове, да овај наш „позив“ изволе прештампати.

Вршац 9. маја 1877.

Издаваоци.

ЛАЗА НАНЧИЋ. ТОША Г. ЂОРЂЕВИЋ. КОСТА ЛЕРА

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

(ред позоришних представа.)

У среду 25. маја: **„Ромео и Јулија“** Трагедија у 5. чинова, од В. Шекспира, с енглеског превео др. Л. Костић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — **Г. М. Рајковићка и г. Рајковић**, пре чланови народног позоришта у Загребу, као гости.

У суботу 28. маја: **„Чаша воде“**. Историјска шаљива игра у 5 чинова, од Е. Скриба, превео А. Везић. — Гђа **Софија Максимовићка** некадашњи члан нашега позоришта као гост први пут.

Прво п. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

из Новог Сада од 10. марта 1877. почињући.

У Земун: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Земун и Оршаву: средом и суботом у 5 сати по подне.

У Пешту: понедељником, средом, петком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Нови Сад 10. марта 1877

ОТПРАВНИШТВО.

Курз бечке берзе 24. маја (5. јуна.)

5% металици	60.65
5% народног зајма	65.70
Државни зајам од 1860 г.	110.50
Акције банчине	774—
Кредитне акције	143.—
Лондон	124.80
Угарске разтеретнице	74.25
Темишварске разтеретнице	73.—
Ердељске разтеретнице	72.50
Хрватско-славонске разтеретнице	—.—
Сребро	110.50
Ц. кр. дукати	5.96
Наполеондори	9.98
Немачке марке	61.30

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Код опћинског поглаварства у Илоку имају се попунити следећа чиновничка места и то: опћинског начелника са платом од 500 ф. евантуалног бележника 500 ф. и стан у парави. Опћинског благајника 500 ф. Благајничког протуставника са 400 ф. Опћинског оврховодитеља са 400 ф. Писара по 300 ф.

Натецатељи за ова места имају своје редовито биљеговане и са исправама о њиховој способности и досадањем службовању прописана обложене молбенице до 12. липња т. г. кр. овој поджупанији подастрти.

Молитељи желећи постићи место благајника или благајничког протуставника имаду се у својој молбеници очитовати; да ли су у стању јамчевину у износу њихове једногодишње плате положити.

У Вуковару 24. свибња 1877.

3—3 КР. ПОДЖУПАНИЈА.

ЈОДСКО КУПАТИЛО ЛИПИК
У СЛАВОНИЈИ
поштанска и телеграфска станица,

ЛИПИК

ВРЕО (51° R.) ЈОДСКИ ИЗВОР

особито је лековит за шкрофуле, сифилис, костобољу, реуматизам, аусшлаг по кожи, женске болести.

Путује се од Беча или Пеште јужном жељезницом до Барча или Сиска; од Сиска пароброд̂ом, од Барча с колима.

Управа купатила шаље на захтевање добро покривена кола на горе означене станице.

Главно је стоваришће те воде у Бечу код Heinrich Maltoni, у Пешти код Lud. Edeskuty, у Осеку код Gobetzky.

Извештај даје лекар купатила и дирекција.

4—4 **Др. Керн.**

НАЈВЕЋИ ШВИНДЕЛ!

на штету велике публике

терају сви они трговци, који „мушко периво и ланишто рубље“ под разним изветом у бесцење продају, место ваљане робе, дакле израђују само, примамљивим именима украшене, непотребливе рите.

ФАБРИКА

I. бечког мушког перива и ланеног рубља специјалитета

у Бечу, I. Керитнер-штрасе, бр. 17. у 1. кату не иде за тим — да би што више еспапа продавало — да се служи тим измет-средствима, него се напротив искрено труди, држећи се начела најстрожије солидности, да једном добивене муштерије трајно задржи. — Израђује сваке врсте мушког перива и ланеног рубља специјалитета само најваљаније канвоће и извршује наруџбине — најсавесније израђене — тачно на све стране за готов новац ил по наплати на пошти а по овим најјевтиније углављеним сталним ценама. — Роба која се коме не допадне, не само да је измењујемо, него на захтевање и новац се враћа натраг. — Мустре и ценовници, ко захте, шаљу се бесплатно и с намиреном поштарином.

Мушке кошуље од доброга ширтинга (шифона) простих, укрућених или обилатих па боре прсију по ф. 1.50, 1.75, 2, 2.50, најфиније ф. 3, са богато извезеним на боре прсима по ф. 1.50, 1.75, фине ф. 2, 2.50, најфиније ф. 3., Прси и маншете од финог платна по ф. 3, 3.50, најфиније ф. 4., од обојеног козманозер-пернала с јемством да је боја права, по ф. 1.50, 2, од правог француског кретона по ф. 2, 2.50, најфиније ф. 3., од правог оксфорта по ф. 2, 2.50, најфиније ф. 3. — Шарене кошуље са 2 посепце огрлице за сваку по 50 новч. скупље.

Платнене кошуље платна ирландског, просто ил на боре прсију по ф. 3, 3.50, 4., платна румбуршког, простих ил на боре прсију по ф. 4, 5, 6, 7.

Гаће од доброг низенског платна (памучног) по ф. 1, 1.25., од доброг коначног платна (чистог ланеног по ф. 1.25, 1.50, 1.75., од доброг румбуршког платна (чисто ланеног) по ф. 1.75, 2, 2.50, најфиније ф. 3.

Огрлице новољног кроја (фасона) по 6 ком. 1, 1.25, 1.50.
Маншете новољног кроја (фасона) по 6 ком. ф. 1, 1.25, 1.50.
Мушке штринфле, беле ил пругасте, по 6 п. ф. 2, 2.50, 3.
Мушке цвет-штринфле, Екри беле или пругасте по 6 пари ф. 3.50, 4, 5.
Здравствени лајбери, знојопије по ф. 1, 1.25, 1.50, 2, 2.50, најфиније ф. 3.
Патент-нецовани лајбери комад по ф. 2, 2.50, 3, најфинији ф. 3.50.
Џепне мараме, сасвим ланене, беле по 6 комади ф. 2, 2.50, 3, 4, 5, 6.
Џепне мараме сасвим ланене, с утканом шареном подграђом по 6 комади ф. 3, 4, 5, 6.50.
Џепне мараме памучне од батиста с утканом шареном подграђом по 6 комади ф. 1, 1.25, 1.50.
Кућевно платно 4/4 30 рифи комад по ф. 7, 8, 9.
Креас-платно 4/4 36 рифи, комад по ф. 9, 10, 12. 14.
Ирландско платно 50 рифи по ф. 20, 22, 24, 27, 31, 35.
Румбурско платно 54 р. по ф. 26, 28, 30, 34, 38, 40, 48, до 100
Дамаст-столни прибор за 6 особа ф. 6, 7, 8, 10, 12, за 12 особа ф. 13, 15, 18, 22, 26.
Кафени столни прибор, шареп за 6 особа ф. 4.50, 6, 8, 10, 13, за 12 особа ф. 8, 10, 15, 20, 26.
Кафени чаршави, шарени, без салвета, са свим ланени по ф. 3.50, 4, 5, 6.
Кафени чаршави, шарени без салвета, полуланени по ф. 1.75, 2.25, 3.
Пешкири од дамаста, по 12 комади ф. 6, 7, 8, 10, 12.
Креветски чаршави без шва, са свим ланени, 8/4 широки, по 6 комади ф. 17, 18, 19, 20.
Креветски чаршави без шва, са свим ланени, 9/4 широки по 6 комади ф. 19, 21, 23, 25.
Креветски чаршави без шва, полуланени 8/4 широки по 6 комади ф. 10, 11, 12.

Исто тако могу се добити сваке врсте пархета и за кревет градла читави комади, и сваке сорте шифона, и на метер. — Опширније ценовници.

Адреса: Die I. Wiener Herrenwäsche- und Leinenwaaren-Specialitäten-Fabrik. — Wien I. Kärntnerstrasse Nr. 17. 1. Stock. 4—8

ОБЈАВА.

Међународна изложба робе у Бечу продаје због разрешења следећу робу уз врло јефтину цену

од само **5 фор. 65 пов.** и то:

1 изврстан добро идући прецизни сат са позлаћеним ланцем, за тачност се јамчи.
2 права јап. вазна за цвеће са најфинијим малерајом, украс за сваку дворану.
1 врло леп албум за фотографије богато позлаћен.
1 пар фин. источних папуча са нераздеривим ђоном, за мушке и женске.
1 лепо звонце за сто од новог злата.
1 подпуна јап. гарнитура за пушење има свега, што сад један пушач треба.
2 мале уљене слике; копије славних сликара, врло леп оквир.
1 музикални предмет, на ком се сваки најлепши комад свирати може.
1 подпун мали сервиз од порцелана за 6 особа, за поклон врло удесно.
2 главе значаја, једна са свим нова оригинална шала.
1 лепа, викторија-карта са вишебојним уметним везом.
6 изсрсни цес. кр. повл. кашика вел,
6 „ „ „ „ кашика за каву.
6 јап. тањирића најбоље каквоће.
6 ком. др. Дипонта здравственог сапуна. Свега 38 ком.

Свь овде 38 комада коштају укупно уз солидну овршбу

само 5. фор. 65 н.

Атреса **Internationale Waaren-Austellung**

Wien Burgring 3.

Наручбине са стране обављају се тачно поштанским поузећем. 1—7

Примедба. Пошто се изложба наскоро свршава, то нека се изволу наручбине са стране што скорије припослати.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену парохију Вребачку у Личком протопресвитерату.

Половина прихода припада до 10 (22.) марта 1878 удовици и сирочади покојног пароха вребачког Луке Богдановића. 3-3

Компетенти нека своје инструиране молбенице поднесу подписаној консисторији најдаље до 21. јунија о. г.

Из сједнице епарх. конзист. држане у Плашком 22. априла 1877. ЕПАРХ. КОНЗИСТ. ГОР. КАРЛОВАЧКА.

ЗЕМЉА НА ПРОДАЈУ!

Ко жели да купи 51 1/8 катастралних ланаца ораће земље у новосадском хатару на тако званом Камендину 1/4 сахата удаљену од Темерина, у једном парчету, ограђену јендеком, снабдевену бунарем, нека се изволи обратити са својом понудом у Панчево на М. П. Живановића.

Земља стоји у грунтовници на име почивше госпође Варваре Бакмаз рођене Пеци-Поповић без дуга укњижена. 2—3

СЕМЕ ОД МУХАРИ

најбоље врсте, са свим чисто може се добити у трговини спецераја

Д. КОДЕ

код **„Морнара“** у Новоме Саду.

За пролеће и лето препоручујем сваке врсте шешира од филца и то по овој цени:

За господу од 2—4 ф. 50 н.

За децу од 1 ф. 50 н. до 2 ф. 50 н.

За српске свештенике од 3 ф. 50 н. до 6 фор.

Исто тако препоручујем велики избор штифлетни са навучци и за увлачење од 3 ф. 50 н. до 4 ф. 50 н.

У Н. Саду. **М. Шкриван.**

У главној улици у кући „Српске Матице.“

ЗАТИРАЧ СТЕНИЦА.

Мој припознати, што одмах умртви,

ПРАШАК ЗА ИНСЕКТЕ,

(БУБЕ и т. д.)

и патентовани, без отрова

АНТИПУТРИН

утамањује не само **стенице, шваба, мољце, буве, мраве и муве**, него уништава са свим и јаја и замете им.

Хоћете-л доиста на миру да спавате?

то онда поспите своје постеље, собе, кујне, овим мојим за инсекте прашком.

Хоћете-л заиста новац да заштедите?

онда поспите своју робу киршнерску, материје, хаљине, ћилиме и намештај собни опробаним као најбољим Антипутрином,

У елегантним од лима кутијама, са додатом марком заштитницом по нов. 30, 80, фр. 1·50.

Патент-посипач, ком. 25 н. За прашак шприцаљка 50 н.

Препродавци и ко узме 25 кутија, добиће рабата.

Просто спакован, вило фр. 2·50. Ко узме више од 2 кила добиће сила јефтиније.

Из провинција наручбине дописницом-картом и да се наплати кад приму (per Nachname).

Једино прави може се добити у **главном стоваришту**

Јакова Дајча мл. у Бечу II. Шелерхоф.

(Jakob Deutsch jr. Wien, II. Schöllerhof.)

Господа препродавци по провинцији позивају се — ако су ради имати прашак за инсекте што сасвим убија — да наруџбине своје поруче мени за времена, како бих могао фирме им додати у својим огласима

Стовариште шешира, обуће и господског помодног еспапа

МОРИЦА ЛЕДЕРЕРА

У НОВОМ САДУ

КОД „БЕЛОГ ЛАВА.“

Услед великог **набављаја еспапа и јефтиних извора**, од куд набављам — у стању сам ведепоштованој публици у Новом Саду, Петроварадину и у околини, овај ниженазначени еспап у мојој **новој трговини код „белог лава“ за 20 перцента јевтиније** нег дојако, најучтивије препоручити:

Сваке врсте, најновије моде — господских и за децу **шешира** од филца и **флорентинских сламних шешира**; исто тако најфиније каквоће глатких и ишчешљаних **свештеничких шешира** и свиленосомотских **ћелепуша**; у највећем избору и најбољих бечких фабрика, за господу, **госпође**, госпођице, за дечаке и за децу **штифлетне** за утезање (шнирање) и с навлаком, и **комот-ципела**; фине беле и шарене за господу **кошуље, 4-струких** помодних **огрлица и маншетни и дугмадски гарнитура**; у великом избору најновије моде за господу **краватнах** и свилене **џепне мараме**; фине за господу **сунцобране и кишобране и за кишу огртаче, путничке кофере и путничке торбе**, сваке величине; и многе друге ствари ове врсте трговачке;

с велепоштовањем

МОРИЦ ЛЕДЕРЕР

трговац шешири, обућом и модним еспапом.

ПЕШТАНСКО ОСИГУРАВАЈУЋЕ ДРУШТВО

У БУДА-ПЕШТИ.

У предстојећој сезони препоручује се подписана главна агенција на осигуравање усева и винограда

ПРОТИВ ТУЧЕ

ујемчавајући најјефтиније цене и врло згодне услове за плаћање.

Штете које се појаве, исплаћују се савесно без сваког одлагања, као што то припознати докази код овог завода већ од толико **година засведочавају.**

Подписана агенција препоручује се уједно и на обезбеђење непокретности (кућа, стаја,) као и различите ране у крстовима и камарама, **против ватре**, и оних добара која су на путу, исто тако на осигуравање човечијег живота, стављајући сва поближа извешћа по захтевању осигуравајуће публике у свако доба на углед:

3—3

Главна агенција

ПЕШТАНСКОГ ОСИГУРАВАЈУЋЕГ ДРУШТВА

код Шандора Адамовића у Новом Саду.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.